

narwesens in Preuszen 1809—1819 (Leipzig, 1912, n 8°, XV+204 l.). Egyelőre most felhívjuk a figyelmet *Spranger*, leipzig-i egyet. tanár legújabbán megjelenő tanulmányaira: A német nevelési politika 25 éve (a Pädag. Blätter 1915 nov. f.-ben indult meg) és A politika és pedagógia kapcsolata az újkorban (D. Deutsche Schule 1915, 6 számban s folyt. köv.). Ezek tartalmának egy-két szóval való ismertetése itt nem lehetséges; magoknak a tárgyaknak a felemlítését azonban szükségesnek tartjuk, mert a magyar nevelésügyi irodalom egyik főfogatkozásának ismerjük éppen azt, hogy a legújabb kor neveléstörténetével nem foglalkozik. *Spranger* művei közvetve nekünk is szolgálatot tehetnek. Igen óhajtjuk, hogy hasonló feldolgozások a mi művelődési politikánkunk is megadják a szilárd, történeti alapot. Ma a műv. politika kérdései mindennél előbbre valók.

A háború mint erkölcsi kérdés fejtegetése közben dr. R. *Meister* erre az eredményre jut: az emberiség legfőbb feladata szakadatlan, békés művelődéssel állandóan haladni a tökéletesedésben; a művelt államoknak e közös feladat teljesítésére egyesülniök kell, de mindenik államnak és népnek törekednie kell kivívni és megtartani azt a helyet, amely őt ereje, tehetsége és a művelődésre való szándéka következtében megilleti. Az ifjúságot tehát ebben a szellemben kell nevelni. Ezt úgy érti, hogy beléjük kell oltani a katonai erőt, testi és erkölcsi tekintetben: legyen edzett a testök. legyenek bátrak, bízzanak az erejükben s érezzék legfőbb kötelességnek a hazáért való igazságos harcot. De legyen meg bennök a békeszeretet lelkiismeretessége is; ez nem engedi meg a gyűlöletet és kihívó gúnyolódást, a háborút csak végső szükségből engedi meg s kifejleszti az emberben a felelősség tudatát. A nevelés tehát a szerző szavával a militarista erőt és a pacifista lelkiismeretet igyekezzék az ifjúságban megteremteni (Separatabdruck aus dem Verordnungsblatte des k. k. niederöst. Landesschulrates, 1915. Stück XXIII.).

VEGYES.

Háborús kiállítás. A főváros tanácsa saját iskoláiban adatokat gyűjtetett arra: hogyan hatott a háború az iskolai munkára, a tanulók lelkiületére és cselekvésére. Az összegyűlt anyagot a Gyermektanulmányi Társaság közreműködésével kiállították (1915 dec. 26—1916 febr. 1.) négy csoportban. A pedagógiai csoportban a tanulók dolgozatai, rajzok, térképek, levelezőlapok, fényképek s az oktatószemélyzet közleményei vannak. A gyermektanulmányi és kiseddővő-csoport gyermekek rajzait és egyéb alkotásait, kézimunkáit foglalja egybe s 9 grafikon a gyermeklélektani eredményeket mutatja be. A III. csoportban a leányoknak a hadsereg részére készített kézimunkái s a IV.-ben a cserkészetel ismertető képek és tárgyak vannak. A kiállítással kapcsolatban előadást tartott *Wesely Ödön* A háború és az iskola, *Nagy László* A gyermekek erkölcsi fel-fogása a háborúról, *Keleti Adolf* A tanulók háborús dolgozatairól, *Nógrádi*

László A gyermekek ismeretei a háborúról, *Ferencz Ella* Háborús gyermekrajzok és kézi alkotások, *Demjén Géza* Cserkész-fiúk és a háború címmel.

Kriminálpedagógiai Intézet néven az «Erzsébetfalvi Fiatalkorúak Bíróságának Pártfogó Egyesülete» Kármán Elemér bíró vezetésével olyan intézményt szervezett, amely az ottani fiatalkorúak bírósága mellett a pártfogói teendőket rendszeresen elvégzi, megfigyelő otthont tart fenn s a környezetökből eltávolított gyermekeket és ifjakat elhelyezésük előtt tanulmányozza s azután nemcsak ellenőrzi, de rólok rendszeres tanácskozásokat is tart. Az intézet bűnügyi, lélektani és pedagógiai művekből könyvtárt létesít; előadásokat és tanfolyamokat rendez; laboratoriuma a züllésnek indult és a bűnös gyermekek és ifjak klinikája kíván lenni, a fiatalkorúak bűnügyi múzeuma pedig tárgyakat szerez az előadások számára s előforduló esetekben való összehasonlításra. Magyar és német nyelvű kiadványokat is terveznek.

Az 1916. évi Zsebatlasz. A Magyar Földrajzi Intézet R.-T. néhány év óta kiadott *Zsebatlasza* a múlt évben is tele volt a háború miatt felettébb érdekes közleményekkel. Tájékoztatni akarta főként az ifjúságot a nemzetek életét mozgató hatalmas erőkről. Az idei kötet is a háborús földrajz köréből vett tárgyakkal foglalkozik, a mai események megértését segíti 24 kis cikkel. Az egész kiadvány hasznos és szükséges segédkönyv tanítók, tanárok részére és kívánatos, hogy a nagyközönség is olvassa a szöveget is, necsak a térképeket nézze. Az első cikkben (A háború és a jövő földrajzoktatása) *Bátky Zsigmond* jelzi a körvonalait a jövő földrajztanításnak; ifjúságunkat a nagyfotosszerű gazdaságföldrajzi kérdésekről kell felvilágosítani «a mindenféle csiribiri trópusi országról eddig fejébe vert naiv és elröppenő adathalmaz helyett» s az egész földrajztanítást határozottan a nemzeti tudatosság kifejtésére kell felhasználni, a nemzeti jövő szolgálatába kell állítani. Nagy örömmel látjuk, hogy a földrajzi szakemberek az iskola, sőt egyenesen a nemzetnevelés szempontjait itt is ily céltudatosan hangoztatják, mint a *Földrajzi Közlemények*-ben is állandóan. Nevelésünk belső átalakulásában ennek nevezetes része lesz.

A háborús irodalomból. Az Általános Közjótékonyági Egyesület megbízásából dr. Lányi Márton igen csinos külsőjű, képekkel diszitett könyvet szerkesztett: *A háború és a jövő* címmel (Bpest, 1916, Grill, 8° 216 l., 6 kor.). Előkelő íróinak pusztá nevével is meg fogja találni az utat a művelt nagyközönséghez s tartalmával ebben a körben sok irányítással szolgálhat. A bevezetésen kívül 23 cikk foglalkozik a háború és az eljövendő béke fontos kérdéseivel, amelyekben minden tanult embernek tájékozottnak kellene lennie. A nevelőknek azért is, mert hozzájuk sokan fordulnak felvilágosításért. Különösbbe is figyelmet érdemelnek az alkoholizmus, a csecsemővédelem, a közigazgatás, a gyermekvédelem kérdései, a háború társadalmi kérdéseit s az idegbajokon látszó hatását tárgyaló részek. Közvetlenül a nevelésről szól *Berzeviczy Albert* cikke (A háború hatása a szellemi és testi képzésre). Noha megállapítja a háború szigorú próbatétele alapján, hogy iskoláink működésének eredményével meg lehe-

tünk elégedve s hogy tartalékos tisztjeink képzettsége és kötelességtudása a legszebb bizonyítvány középiskoláink számára: mégis előre látja a háborúnak köznevelésünket átalakító hatását. Óv attól, hogy a katonai szempont legyen az irányjelző. A katonai szolgálat szükségleteinek megfelelően némi tantervrevízió lehetséges és némely tárgy tanításában (földrajz, mértan) módszerváltozás kívánatos. A fő az akarat nevelése és a jellemfejlesztés. A kiváltságos osztályokra szorítókozó, inkább egyéni jelességeivel tündöklő angol sport és az egyoldalú atletika helyében a skandinávok hatása alatt módosult német rendszer nevel majd «egészséges, izmos és ruganyos, edzett és szívós, ügyes és mozgékony» ifjúságot. Fajunk egészségének fenntartása is ezt kívánja. Szinte jólesik erre vonatkozóan *dr. Lenhossék Mihálynak* felénk sugárzó vigasztalását olvasnunk az eugénikáról írt cikkében. Úgy véli, hogy már a második nemzedékben pótoltatik majd az emberanyag vesztesége minőség tekintetében is a tartós béke kedvező gazdasági viszonyai közepette. Csak az itthonmaradott gyengébbek, satnyábbak ne vegyék el a kenyeret a visszatérő, edzettebb harcosok elől és törődjünk többet a gyermekek s a születendő gyermekek védelmével! *Teveli Mihály.*

A Magyar Könyvtárban megjelent *A világháború naplójának* V. és VI. füzete; a háború eseményeit 1915 április végéig adja elő. A 796—8. sz. *Vereszájev* emlékirataiból: Az orosz hadsereg züllése az orosz-japán háborúban. — *Tordai Á.*, A vén honvéd álma. Isk. színjáték 3 képben. Bpest, 1916. Franklin-T., k 8°, 40 l., 40 f.

Beküldött, nem nevelésügyi művek: Magyar Könyvtár 801—805. *Mikes L.*, Az 1870—71. német-francia háború; *Radó A.*, Háborús strófák; *Age Madelung*, A szív). — *I. B. Bury*, A gondolatszabadság története, ford. Balog G. — *Dékány K.*, A bécsi képes krónika. Kolozsvár, 1915, n 8°, 29 l., az Erdélyi Múzeumból kny. — *Mihályi E.*, Sopron renaissance- és barok-stílusban épült házai. Sopron, 1915, n 8°. 74 l. számos képpel (tanítványai és a város közönsége számára).

MAGYAR PÆDAGOGIAI TÁRSASÁG.

Felolvasó ülés 1915 nov. 20-án.

Fináczy Ernő elnöklésével jelen van *Bozóky Endre*, *Böngérfi János*, *Bursics Ernő* jegyző, *Éltes Mátyás*, *Fest Aladár*, *Gorzó Dénes*, *Gyulai Ágost*, *Gyulai Ágostné*, *Havas Gyula*, *Havas Irma*, *Hechtl János*, *Heller Bernát*, *Hidasi Sándor*, *Imre Sándor*, *Kemény Ferenc*, *Kún Alajos*, *Lechnitzky Gyula*, *Mácsay Károly*, *Müller József*, *Nagy Zsigmond*, *Nagy József*, *Négyesy László*, *Ónody Gusztáv*, *Quint József*, *Radák Olga*, *Répay Dániel*, *Somogyi Géza*, *Sztankó Béla*, *Teveli Mihály*, *Waldapfel János*, *Zsengeri Samu* és számos vendég.